

УТОЧНЕННЯ ОСНОВНИХ КАТЕГОРІЙ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЗАСАД КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗІ СТОРОНИ ОБВИНУВАННЯ

Єрусланова Т. Г.

*аспірант кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Виокремившись із первинних мононорм на початку існування суспільства, мораль пройшла довгий шлях історичного розвитку.

Сьогодні існує велика кількість визначень моралі: форма суспільної свідомості...; соціальний інститут, що виконує функцію регулювання поведінки людини; складова частина індивідуального мікрокосму, один із моментів, що визначають для особи картину світу; сукупність правил, норм співжиття, поведінки людей, що визначають їхні обов'язки та ставлення один до одного і до суспільства.

Але всі визначення сходяться в тому, що основною проблемою моралі є проблема суперечності «добра» і «зла», яка на рівні буденного життя реалізується як питання про те, що таке «добрий звичай», що «пристойне», що робить можливим спільне життя людей. Водночас, наука, яка вивчає норми моралі, моральні цінності й ідеали, розвиток і зміну історично обґрунтованих форм моралі, має назву «етика».

Таким чином, загальновизнаним для всіх указаних точок зору є класичний підхід до визначення основних категорій проблематики:

по-перше, *мораль* розглядається як система норм і принципів поведінки людей у ставленні один до одного і до суспільства [1, с. 225];

по-друге, *етика* – наука про мораль, її походження, розвиток і роль у суспільному та особистому житті людей [2, с. 652].

У буденній свідомості поняття «мораль» та «етика» використовують як взаємозамінні. Наприклад, словосполучення – «етична поведінка» використовується як синонім «моральної поведінки». У спеціальних наукових дослідженнях така плутанина неприпустима. Необхідно чітко розрізняти, що етика – це наука, а мораль – об'єкт її вивчення. Проте цілком обґрунтованим є застосування усталених кліше «професійна етика», «етичні норми», які мають на увазі певні моральні явища.

Мораль задовольняє інтереси людства в регуляції відносин і збереженні єдності людського суспільства. Культурна цінність моралі полягає в

усталенні та збереженні духовності як сфери людської свободи. Право і мораль виступають у цьому процесі як найближчі за своєю регулятивною сутністю соціальні інститути і важливі елементи життя суспільства.

Право не може розвиватися поза моральними категоріями гуманізму і соціальної справедливості, сумління і честі, добра і людської гідності, свободи і відповідальності. І тому право, яке виконує провідну роль у боротьбі з антиподами моралі, у першу чергу, з проявами злочинності, закріплює не тільки юридичні, але й моральні цінності, і цим самим сприяє їх затвердженню в реальних суспільних відносинах. З іншого боку, мораль є підґрунтям правових норм, виступає регулятором тих стосунків, які, з різних причин, ще не охоплені правовими приписами. Таким чином відбувається взаємодія і взаємовплив права і моралі в правовій державі.

У межах історико-філософського дискурсу можна простежити як спадкоємність морально-етичних норм, так і поступову зміну конкретно-історичних форм моралі та етичних вчень. Одне лишається незмінним – тісний взаємозв'язок етичних проблем із проблемами становлення людської особистості та, водночас, із проблемами правового, владного урегулювання міжособистісних і загальносуспільних відносин. Етичні вчення щоразу немов би віддзеркалювали існуючі правові відносини, окреслюючи певний моральний ідеал – як орієнтир подальшого вдосконалення.

Виникнення права цілком слушно пов'язують із виникненням владних структур суспільства та самої держави. Встановлюване і забезпечуване державою, воно так само регулює поведінку особи. Право має на меті закріплення високих моральних цінностей, воно містить сукупність умов, спрямованих на затвердження загальної справедливості. Проте регульовані правом відносини не тотожні «моральним відносинам». На відміну від останніх, регульованих суспільною думкою та внутрішнім «регулятором» – сумлінням, – правові відносини спираються на інші підвалини. Суб'єкти правових відносин у своїх діях керуються не тільки етичними критеріями поведінки, а й міркуваннями щодо можливості примушення з боку держави, страхом перед державними санкціями за вчинення або невчинення тих чи інших дій. Але правильним буде й те, що виконання правових норм значною мірою зумовлюється тим, яким чином вони відповідають вимогам моралі.

Норми права не повинні суперечити позитивним засадам суспільства. Разом із тим, вимоги суспільної моралі неодмінно повинні враховуватися державними органами при розробленні нормативних актів.

Література:

1. Новий тлумачний словник української мови. Т. 2. Київ: «Аконіт», 2008. 925 с.
2. Новий тлумачний словник української мови. Т. 1. Київ: «Аконіт», 2008. 926 с.

3. Багатомовний юридичний словник-довідник / І. О. Голубовська, В. М. Шовковий, О. М. Лефтерова та ін. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. 543 с.

4. Філософський енциклопедичний словник. НАН України. Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди. Київ: «Абрис», 2002. 742 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-490-3-11>

ПРИНЦИПИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Загороднюк С. О.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Допілка В. О.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри національного та міжнародного права
Одеський національний морський університет
м. Одеса, Україна*

Вказані в Законі завдання засновані на певних принципах. Система права має свої принципи.

Принципи права – це основні засади, на яких базується і з яких виходить все право в цілому або його окремі галузі [1].

Принципи права не можна змішувати ні з завданнями, ні з функціями права, оскільки вони обираються відповідно до завдань, які повинне вирішувати право. Характер завдань, що стоять перед правом, визначає сутність права і його принципи. Специфічність завдань зумовлює особливість принципів.

Принципи права виражені в правових нормах. Принцип формулюється на основі узагальнення основоположної концепції, що визначає функції права.

Принципи права впливають з сукупності юридичних норм, із законодавства в цілому.

Принципи права є результатом узагальнення людьми окремих фактів, рис, ознак, характерних для певного суспільного явища в своїй сукупності, принципи дозволяють зрозуміти керівний початок, головну ідею, що визначає зміст цього явища.